

Mossèn Antoni Costa Bonet, en primer terme, a la processó del dia de Sant Mateu de 1985. (Foto: Josep Mari.)

ressats per la biologia. Amb ells vivia una neboda que era mestra. Ells m'ensenyaren les primeres paraules d'aquesta llengua. Es deien Jovitz (?). Més endavant aquestos alemanys passaren per moments de molta necessitat i quan els josepins ho varen veure, els donaren una gran quantitat d'aliments.

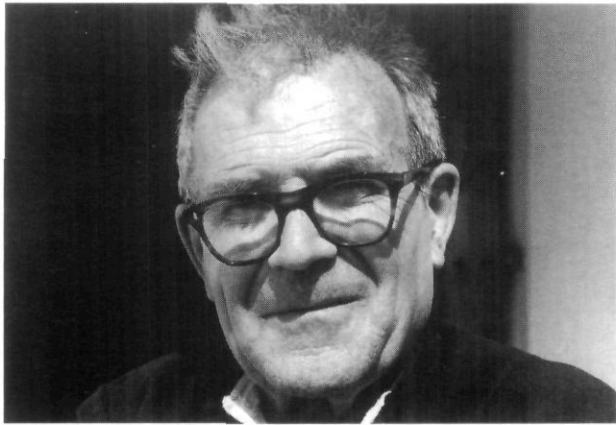
Quan Eivissa va ser ocupada per les forces republicanes vaig haver de penjar la sotana. Com tanta altra gent i com tots els capellans, vaig fugir davant la incertesa de la situació que havia de venir. Em vaig amagar as Fornàs, a un lloquet que era propietat de la família de ca s'Àngel, de Sant Josep, però hi vivia un majoral, que era cosí meu, i allí vaig estar amagat un temps. Algun vesí va veure que la meua cosina havia donat de beure a uns fruits. Un dels fruits, segons els meus cosins, era el comandant Mestre. Una nit vengué un escamot republicà a escorcollar la casa. Jo estava amagat dins una habitació tapat amb sacs. Vaig sentir tota la conversa entre els soldats i els meus cosins. Varen escorcollar a fons tota la casa, però no ho feren a l'habitació on estava amagat. Aquest miracle sempre l'he atribuït a la Verge del Carme, a qui em vaig encomanar en les meues oracions. Però el cert és que

pens que no era a mi qui buscaven sinó el propietari de la finca o el bisbe Frit, que sembla que també anava fuit per aquells redols.

Quan vaig sortir des Fornàs em feren anar a Vila. Allí vaig ser jutjat per un tribunal popular que era presidit per Joan Gómez Ripoll "Campos". Em feren moltes preguntes sobre multitud de temes, i en Campos, que ja ens coneixíem de temps enrere, únicament em demanava: "Però i vostè què fa aquí? Perquè és aquí? Qui l'ha fet venir?" No sé si em volia afavorir amb totes aquestes preguntes que demostraven aquella incomprendible situació, però el cert és que no em volia perjudicar. Mostrava una sensació d'estranyesa davant dels al-

A dalt, "mossènyer de Sant Mateu", ja jubilat, devora el canonge arxiver, Joan Mari Cardona; a baix, Antoni Costa Bonet amb Felip Cirer i Josep Mari. Palma, desembre de 1993. (Foto: revista EIVISSA.)

tres membres del tribunal per demostrar que no hi podia haver càrrecs contra mi. Seguidament vaig ser portat a la presó, a Dalt Vila i així com vaig arribar, el director, Joan Hernández, va fer el mateix, cosa que va repetir moltes de vegades, amb la intenció d'evitar que empresonassin gent ben innocent. Va dir que tenia la presó plena, que no n'hi cabia ni un més i com que l'acusació era molt feble, que m'amollassin. En tots aquests fets es demostra que sempre hi ha persones bondadoses en totes bandes i en el meu cas hi havia un altre fet que pens que tots valoraven: eren els articles que amb les inicials A.C. anava publicant a la premsa d'aquell temps, on sempre havia fet una defensa clara de la classe treballadora i dels més pobres, idees que he mantengut tota la vida.

Vaig quedar en llibertat i a més em buscaren feina, ja que no podia exercir el meu ofici. Anava pels carrers amb una escala damunt l'espatlla, amb l'encàrrec de llevar tots els cartells dels feixistes (que era el nom que llavò es donava als nacionals) que hi havia aferrats a les parets. Anava de parella amb un tal Miquelitus, un home simpàtic i bromista que tot el temps anava cantant i fent petites gloses. A mi també me'n va dedicar més d'una. En record una que deia més o menys així:

Toni, fes s'escala endavant;
Toni, fes s'escala endarrere.
Tant si la fas endavant
com si la fas endarrere
no has encertat sa carrera.

Els dissabtes anàvem a cobrar al bar San Juan, al carrer de Montgrí, que era precisament on em guardaven les coses.

L'ambient de Vila s'anava enrarint per moments. Va venir el bombardeig dels avions nacionals i la matança de la fonda de can Cires i d'altres llocs. Al meu company Miquelitus i jo ens enviaren a llevar runes i enderrocs de can Cires. Allí vaig tornar a veure en Campos, que repetia constantment: "Serenitat! Serenitat!"

La nit del tretze de setembre, i vent la situació, havia decidit d'anar-me'n cap a Sant Josep, on continuaven vivint els meus pares i els dos germans petits. El caos era total a Vila. Vaig anar cap a la pensió San Juan a recollir les meues coses, però era tancada i els propietaris havien fugit també. Em trobava enmig del carrer, totalment perplex, sense saber què fer. En aquell moment va passar un conegut meu, en Taronges, que era taxista i que

vivia allí a prop, a un pis damunt del futur bar Noguera i em va dir que anàs a ca seua. Ell anà endavant i jo vaig esperar que ningú em ves per entrar al seu portal. No el volia comprometre.

Estant a ca seua varen sentir l'espetegadissa de les metralladores i en Taronges va dir: "Segur que estan matant es presos des Castell". Ja de matinada, però encara ben de nits, es sentien passes de gent que feia el mateix, fugir de Vila. Em vaig trobar amb una gran quantitat de dones, més amunt de ses Figueretes, però ningú parlava ni es saludava. La por podia més. Tots fugien. Ja de dia vaig trobar-me amb un home de Sant Josep que anava cap a Vila. Em va dir que havia sentit que havia passat alguna cosa al Castell i que anava a veure si podia ajudar en res.

Antoni Costa Bonet, amb una de les múltiples visites que rebia a Sant Mateu d'Albarca. (Foto: Mariano Planells.)

D'esquerra a dreta
mossèn Costa Bonet
els anys vuitanta.
(Foto: Mariano Planells.),
i la costa des
Cubells, parròquia
que regentà
els anys trenta.
(Foto: Josep Mari.)

M'aconsellà que fugís. Això era el que feia. Arribava ja a Sant Josep i aquell dia no em vaig cansar mica. Allí vaig trobar uns coneguts de Sant Josep que s'havien escapat de la matança del Castell. Eren en Pep de cas Costes, un guàrdia civil cunyat del capellà Coques i una altra persona que no record el nom. El guàrdia s'havia romput una cama saltant del Castell i el portaven amb una somereta. Vaig acabar de fer el camí amb ells. L'arribada al poble devia ser un quadre llastimós. Vestits amb pellerings i ells colpejats per tot el cos.

Però el moment més trist de tot aquell temps de guerra va ser quan els revoltats de Franco ja s'havien fet seua l'illa i jo havia tornat a les feines de vicari de la parròquia de Sant Josep. Una nit em vengueren a buscar amb moltes presses. Havia de confessar una persona que anava a morir. Era un jove del poble que durant la dominació republicana havia fet guàrdia en una petita habitació on havien tancat les persones més significades de la dreta i, a més de fer-los guàrdia, també els va fer una mica de befa i els maltractà de paraula. Eren dos els que cercaven, però l'altre pogué escapar. Quan aquell jove va veure que la seua vida no valia res i li varen demanar si es volia confessar va dir que sí, però que únicament ho faria amb un vicariet. Així que em va tocar confortar espiritualment l'única persona que morí a Sant Josep a causa de la guerra. Aquella confessió apressada, vora una cuneta de la carretera des Cubells, m'ha acompanyat sempre. Que al cel sia! No havia fet cap mal, coses de boixots de poc enteniment. ■

Enyorament

per Josep Planells Bonet

A Mn. Antoni Costa Bonet
en el seu decés, 10/12/98

A la fi te n'has anat.
Aquesta textura teua
de fort filament
es rompia a poc a poc.
Han passat els anys
i les darreres fibres
s'han rendit a la caducitat.
Semblava que et volies perllongar dins el temps.
Amb tot, tu sabies que aquest cos s'ensulseix
i no pot passar més enllà.
Des de la trona ho havies predicat:
la vida de l'home
és com l'herba dels camps:
"ha tret florida al matí
i al vespre es marceix i s'asseca".
Per això, no et detengueres
en una paraula efímera,
ben prompte s'apoderà de tu
una inquietud per la bellesa eterna.
Estudiarès molt,
i des d'aquest lloc d'Albarca
fores cosmopolita
amb l'esguard arreu del món.
La llengua d'esperantista
et serví de vehicle per arribar a llocs inusitats.
No hi hagué tema que no l'abordasses:
sociologia, història, literatura,
però, sobretot, Déu.
Aquest fou l'argument preferit que arrancà la teua

[eloqüència

amb mots ben definits, contundents,
espurnejant amb delicadesa,
com sabies expressar-ho tot,
quan parlaves o escrivies.
La teua figura menuda
belluga encara pels camins de Sant Mateu,
et memoritzen, era inconfusible.
Ara has passat la frontera
i t'has fet tot record.
Aquesta nit hem vist el cel tapat d'estrelles
i tu eres amunt, més amunt.
"Que el cor dels àngels t'aculli
i tenguis amb Llätzer,
en altre temps pobre,
un repòs etern".

Sant Rafel, 19/12/98